

הַלְבוּת בְּרִכּוֹת סִימָן מו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לג]

"אָתָּה הוּא עַד שְׁלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם"⁴⁶.

יוצא בכך, ורק בברכת התורה יכול אחר להוציאו ידי חובה. ומי שעדיין לא בירך ברכות התורה ושומע את הברכות מהעולה לתורה ומכוון לצאת בזה ידי חובה, דעת הגר"ש אלישיב (פניני תפלה עמ' נא) שיוצא בזה, ואף אין צריך להודיע למברך שיכוון להוציאו. אכן, הגר"ח קניבסקי (שיח השדה ברכות יא, ב) כתב שיתכן שיוצא בזה, ולכן צ"ע אם אחר כך יכול לברך בעצמו.

[משנ"ב שם]

וברכת התורה בצבור, לְכָלֵי עֲלָמָא דְרַבְּנָן מְשׁוּם כְּבוֹד הַצְּפוּר, שְׁהָרִי כְּבָר בְּרַךְ בְּשִׁתְּרִית⁶.

6) וכשלא בירך עדיין וקראוהו לעלות לתורה, כתב לקמן (סי' קלט ס"ק לב) שיברך אחר כך רק 'לעסוק בדברי תורה' ויהערב נא, ולא יברך 'אשר בחר בנו', כיון שכבר בירך ברכה זו כשעלה לתורה.

[משנ"ב ס"ק ב]

שְׁלֹא לְלַמְדָּה⁶ עַד שִׁיבְרַךְ⁷.

6) ולגבי אמירת פסוקים דרך החנונים לפני ברכת התורה, כתב לעיל (סי' מו ס"ק כז) שאף שנחלקו בזה השו"ע והרמ"א לעיל (שם ס"ט), מ"מ המנהג לברך תחילה ברכות התורה.

7) וכשאינו יכול לברך מחמת שהוא אנוס, או שמסופק אם מותר לו לברך, ראה מה שכתבנו להלן הע' 29.

[משנ"ב שם]

וְלִתְּנֵי הַדְּבָרָה עַל שֶׁבָחָר בְּנוּ וְנָתַן לָנוּ כְּלֵי חֲמֻדָּתוֹ⁸.

8) שכן ברכת 'אשר בחר' הרי היא ברכת הודאה ושבח, אבל ברכת 'אשר קדשנו' כתבו החיי אדם (כלל ט ס"א) והפני יהושע (ברכות יא, ב ד"ה בגמ') שהיא ברכת המצוות. והלבוש כתב (ס"ו) שבלימוד התורה שהמצוה וההנאה הן אחת, הברכות הן גם ברכות הנהנין וצריך ברכה לפני הלימוד ולאחריו, וברכת 'אשר בחר בנו' היא ברכה ראשונה לפני הלימוד, ואילו ברכת 'לעסוק' היא ברכה אחרונה על הלימוד של אתמול, שהרי לא יכול היה לברך קודם השינה [שהרי מחוייב לעסוק בתורה עד שישתקע בשינה].

והגר"ז מבריסק (חידושו על הרמב"ם פי"א מהל' ברכות ה"ט"ז) כתב בשם הגר"ח, שאין ברכת התורה ברכה על קיום המצוה, אלא הוא דין בפני עצמו שתורה צריכה ברכה ונלמד מפסוק [ונפקא מינה שאין צריך עמידה כברכת המצוות, וכן שנשים חייבות בה, וראה עוד להלן בביה"ל סי"ד ד"ה נשים מה שכתבנו בהו].

[משנ"ב ס"ק ג]

וְהַמְחַבֵּר גַּם-כֵּן מוֹדָה בְּהוּ, אֶלָּא דְסִבְיָא לֵה דְהוּא בְּכָלֵל מְקָרָא⁹.
9) ולגבי לימוד אגדה כמדורש רבה ולימוד חכמת הקבלה, הסתפק הערוך השלחן (סי"ח) אם צריך לברך קודם הלימוד בהם, שיתכן שהחוייב לברך הוא דוקא בספרים שמפרשים את דיני התורה, מה שאין כן אלו שאין עיקרם לדינים והלכות, או כיון שהכל ניתן למשה בסיני צריך לברך גם עליהם. ובכף החיים (ס"ק ג) כתב לברך, שהכל בכלל תורה.

ואם אומר משנה או גמרא ואינו מבין מה שאומר, כתב לקמן (סי' נ ס"ק ב) שאינו נקרא לימוד, וראה מה שכתבנו שם.

והלומד ספר דקדוק שנצרך ללימוד התורה ונעשה על ידי צדיקים, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' שנו) שצריך לברך, שהוא בכלל תלמוד תורה.

[משנ"ב ס"ק ה]

דְּהָהוּר לְאוּ כְּדָבוּר דְּמִי¹⁰.

10) והשומע דברי תורה, לא הוזכר במשנ"ב האם צריך לברך.

המשך במילואים עמוד 11

סימן מז

דיני ברכת התורה

[משנ"ב ס"ק א]

ומקל מקום פיון שהוא לו ספק, לא יברך¹ אֶלָּא בְּרַכַּת "אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ"².

1) וביום שיש בו קריאת התורה, כתב הערוך השלחן (סי' שיראה לעלות לתורה ויפטור ספיקו).

2) ואף שלגבי המסתפק אם בירך ברכת המזון, כתב לקמן (סי' קפד ס"ק יג) שיברך גם ברכה רביעית אפילו שהיא רק מדרבנן כדי שלא יזלו בו, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' ג) שלגבי שתי הברכות של ברכת התורה אין לחוש לזלזול אם יברך רק אחת מהן, והטעם, ששונה ענין של שתי ברכות אלו, שהרי אחת היא ברכת שבח הודאה, והאחרת היא ברכת המצוות, ולכן אין לחוש לזלזול, כמו שאין חוששים כשמודמן ספק בשתי מצוות כאחת שהאחת מדאורייתא והאחרת מדרבנן שמספק יקיים רק את המצוה דאורייתא, מה שאין כן בברכת המזון שברכת הטוב והמטיב היא מאותו ענין של שלש הברכות הראשונות, ואם לא יברך אותה יבואו לזלזול בה ויאמרו שדי בשלש הראשונות.

[משנ"ב שם]

דְּהָרְבָה רֵאשׁוּנִים הָלֵא הָמָה הַרְבֵּב³.

3) שכתב (ספר המצוות שכחת העשין עשה טו) שכמו שנצטוונו בברכה אחר כל אכילה, כן נצטוונו להודות לשמו יתברך בכל עת שנקרא בתורה.

[משנ"ב שם]

או שִׁכְנוֹן לְכַתְּמָלָה בְּכַרְכַּת 'אֶהְבֶּה וְנָח' לְפִטְרָה⁴.

4) והרוצה לצאת ידי חובת ברכת התורה כששומע ברכת אהבה רבה מאהר, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פי"ו הע' לג) שאינו

הלכות ברכות סימן מז

מז דיני ברכת התורה, ובו י"ד סעיפים:

- א** (א) *ברכת התורה צריך (ב) (6) לנהר פה (ב) מאור: **ב** צריך לברך בין למקרא בין למשנה בין למקרא: הגה (א) בין למדרש (טו"ז): **ג** (ד) *הפסוק (3) בדברייתורה *אף-על-פי שאינו קורא, צריך לברך: **ד** *המהרהר בדברייתורה (ה) אינו צריך (2) (ג) לברך: והוא הדין (ו) דיכול (ז) לפסק דין בלא תניתן

שערי השוכה

משמימים" כר שפיר נקטינן גם סה שאומרים בשבטליו, וכן המנהג שאפילו המתפללים בבקר השכם ואומרים ק"ש קטנה קדם עמודי'השחר אפ"כ פסוקים בה שבבטליו: [6] לנהר, עבד"ט, ועין בשאגת' אריה סי' כד שהולכים וברכת התורה דאורייתא, ואם כפי' כה כתב דמי'ם אם נסתפק אם אמר ברכת התורה אם לא לא יברך אלא אשר כטר כפי' שהיא מעלה שבברכות, וזה דלא כמי'ש בשם סר"ח ור"א טה"ן. אף בסח"כ דעתו דשב וא"ת צריך ויבספ לא יחזור ויברך, והביא ראיה מלשון הרמב"ם וכתב שכי"כ במטה'התורה ע"ש. ועין כברי' דאפלו להפסוקים מנסתפק חזרו ויברכו מי'ם בלשון אפ"כ שגם היא מברכת בה"ת, אם נסתפקה אינה חוזרת לברך שנית ע"ש: [ג] לברך.

באור הלכה

* **הכותב בדברייתורה.** עין במשנה ברורה כמה שכתבנו "ולענין משה וכו'", הלא הפה הש"י ומגן'אברקם והג"א פלג הסכימו דקור'הרהור, ואף הדפוס'מקדים מצד צדוק לברך, הנינו משיש דהוא מצדו בסימן סב דלדינא הרהור כדבור דמי מדאורייתא, ודלא כפרי חדש, אבל לפי מה שכתבנו שם בסימן סב דקמעת פל הראשונים והאחרונים סוכרים הרהור לאו כדבור דמי מדאורייתא, כדבאי הדין עם הש"י ומגן'אברקם: * **אף-על-פי שאינו קורא.** ואם הוא כותב ומעתיק וכתבו רק כדי להרויח ממנו, אפ"כ דאפלו בקורא תפלות גס"פ אין צריך לברך, דאין זה בכלל למוד. ועין בסימן לח במגן'אברקם סעיף'קטן ה. ולפי זה אפילו אם הוא שפיר לכתב סת"א, דרינא הוא דצריך לקרות בפיו הדברים שפותב, אפ"כ דאין לו לברך על זה ברכת התורה. ועין בט"ז שכתב דאפלו לדעת המחבר דכתיבה הוא כדבור, אם פעלתו הוא רק כדי להרויח ממנו אין זה בכלל למוד; ויש לדחות, דשם כיון שכנתו הוא רק כדי להרויח אין נחשב הכתיבה לדבור. מה שאין כדבור משש אפ"כ דלא נפקא מכלל דברייתורה בכל גו'י, וצריך עיון. ולענין משה יש להחמיר אם השנים בבקר לכתב סת"א, לברך ברכת התורה מתחלה ולאחר אחר"כ הפסוקים שנהגין: * **המהרהר בדברייתורה וכו'.** עין בבאור הג"א ששקשה על זה, דהלא הרהור בתורה הוא גס"פ מצוה, דכותב "הקניית בו יומם וזמנה"; ובשמות'אדם ורצה לדחות הקשאי, ועין בבנין עולם שפשיע על הנשמת'אדם ומסכים והג"א. אע"פ מה דמשמע שם מזה דלהג"א הרהור בתורה הוא כדבור משש, ומחמת זה כתב שם דמה שכתב הרמ"א בסימן סח דמי שלומד על-ידי הרהור וכו' לית בה אפ"כ וכו', הוא או"ל לשיטתו בכאן דמסכים בהג"א להמחבר דאפלו בתורה הרהור לאו כדבור דמי, מה שאין כן לשיטת הג"א: והיה אפ"כ אפלו על-ידי הרהור, דחשיב הפסק בברכות גריאת שמע. ולעניית דעתי לא כן יפה, דגם הג"א מודה דאפלו בתורה הרהור לאו כדבור, אלא דסביא לה דגם הרהור הוא מצוה⁽¹⁾ דכותב "הקניית בו יומם וזמנה", וכן משמע לשונו להמעין בו היטב. ועוד ראה ברורה לברכי, דאי לא הוה כפי' מצוה מתורה המקרא בשבת ק"צ ע"א מי אמר רבי יוחנן הרהור לאו כדבור דמי והא אמר רבי יוחנן בכל מקום מסר להרהר בדברייתורה חזי מביה'הפסוקין וכו', (התם) והנא נמי כתיב "ולא יראה כף ערות דבר" וכו', הלא לענין דברייתורה לכלי עלמא הרהור כדבור, ואם כן אפלו אם "ולא יראה" קאי על זה, גס"פ הרהור אסור; אלא ודאי כמו

באר היטב

(6) לנהר. אם ברכת התורה דאורייתא הוא או מדרבנן, עין בספר פני משה ח"א סי' א, וחסר"ח כתב בשם הפוסקים דהיי מדאורייתא, ונפקא מנה שאם נסתפק אם ברך אם לאו חזרו ויברכו כל הברכות אע"כ דליכא מדאורייתא אלא ברכה א', יד'אחרון. וענין כפי' אליהו רבה, התפלה שייאמר קדם ברכת התורה: (3) בדי"ת. ודוקא בכותב ספרים לעצמו דרך למודו ומכין מה שהוא כותב, אבל סופר שמעתיק ספר ואינו מבקש להכין מה שהוא כותב א"צ לברך, וה"ה אם כותב אגרת שלומים אף שכותב אינה פסוקים א"צ לברך, מ"א וט"ו: (2) לברך.

עבד"ט. ולקמן כמאר דלענין בה"ת א"צ שילמד מיד ופשיטא דהרהור בדי"ת עכ"פ לא אפ"כ שעתה הוא יושב ומטהר, שקא יארע אינה ענין שצ"ע להפסיק בשיטה ולכן

משנה ברורה

עין שם, ועין בסימן נח במשנה ברורה סעיף-קטן ה שהעמקתי שם דברי הלבוש. יאמר "אתה הוא עד שלא נברא העולם"⁽⁴⁶⁾ ולא "עד שלא בראת" [אחרונים]:

א (א) **ברכת התורה.** עין בשאגת'אריה סימן כד דמסיק שברכת התורה הוא מן התורה, ולכן אם נסתפק לו אם ברך ברכת התורה (6) חזרו ויברכו. ומכל מקום כיון שהוא לו פסק, (3) לא יברך אלא ברכת "אשר בחר בנו"⁽²⁾ שהיא המעלה שבברכות, כדאייתא בגמרא. ועין בשערי'השוכה שהביא בשם קצת אחרונים דסוכרין דמספק לא יחזור ויברך. ובאמת קשה מאד לסמוך עליהם אחר דהרבה ראשונים והלא מהה הרמב"ם⁽³⁾ והנהניף והרשב"א פסק שלשה שאכלין סוכרים דברכת התורה הוא מן התורה, וירדע שע"ש מי שאינו מברך על התורה גדול מאד. אף אם נברך זה לאחר התפלה שברך ברכת "אהבה רבה", אפ"כ דיש להקל כנה אפלו אם לא למד תכף לאחר התפלה רבה, בפתיחה. ואם יכול לבקש מאחר שיוציאו בתורה, או שייכנס לתתלה בברכת "אהבה רבה" ללמוד תכף לאחר התפלה, מה טוב, ובפרט לפי מה שמצאתי אחר"כ בספר מאמר'מרכי שמיא בשם הלבוש ועלת'תמיד גס"פ דהוא מדרבנן, כדבאי צריך לנהר לכתחלה לעשות כן. ובכרפת התורה בעבור, לכלי עלמא דרבנן משום כבוד העבור, שהרי כבר ברך בשחרי⁽⁶⁾ [אחרונים]: **(ב) מאד.** שלא ללמוד⁽⁶⁾ עד שייברך⁽⁷⁾. וירבה אותה בשמחה גדולה, דמצינו שאמרו חז"ל: "על מה אברה הארץ, ויאמר ה' על עזכם תונתי", ואמרו חז"ל שדבר זה נשאל לנביאים על מה אברה הארץ, שישאל היו עוסקים בתורה, ומצינו שכל זמן שהיו עוסקים בתורה ותר הקדוש'ברוך-הוא על צונותיהם, ולכן לא ידעו על מה אברה; והקדוש'ברוך-הוא הבוחן לבבות ידע מי אף-על-פי שהיו עוסקין בתורה לא היו עוסקין לשם למוד

התורה אלא כמו שלומדין שאר חכמות, ולכן לא ברכו ברכת התורה, שלא היתה התורה חשוכה בעיניהם, ולכן לא הגנה. ולכן צריך לנהר מאד ולתן הודאה על שכתב בנו ונתן לנו כלי חכמתו⁽⁶⁾. גם אמרו חז"ל, שאינו זוכה חס ושלום להיות לו פן למידי'תחס עבור זה שאינו נזהר בברכת התורה:

ב (א) **בין למדרש.** והמחבר (2) גס"פ מודה כנה, אלא דסביא לה דהוא בכלל מקרא⁽⁹⁾: **ג** (ד) **הכותב.** סביא לה דכתיבה צריך מהרהור, והשעם יש אומרים משום (7) דעבר מעשה, ויש אומרים, (8) דדרך הכותב להוציא תבות מפיו בשעת הכתיבה. וכל זה בכותב ספרים לעצמו דרך למודו ומכין מה שהוא כותב, אבל (1) סופר שמעתיק ואינו מבקש להכין אין צריך לברך דאין זה למוד, וכל'שפ"ן אם כותב אינה פסוק באגרת הרשות לברך צחות אין צריך לברך, כיון שאינו מתכוון ללמוד. ולענין מעשה (1) הסכימו האחרונים שלא לסמוך על דעת המחבר לברך על הכתיבה לבדה בכל גו'י, שהרי מכל מקום אינו רק מהרהר בדברייתורה, אלא ראוי לכל כותב בדברייתורה שיוציא מפיו קצת תבות, להנצל מברכה לבטלה, אם אינו אומר פסוקי ברכת כהנים או בירתא דאלו דברים אחר הברכה כמו שנהגין: **ד** (ה) **אינו צריך.** דהרהור לאו כדבור דמי⁽¹⁰⁾. ולפי זה יש לנהר לאותן (8) הלומדים בעיון מתוך הספר שיהיו להוציא קצת דברייתורה כפי' אחר הברכה, אם אינו אומר פסוקי ברכת כהנים או שאר דברייתורה אחר הברכה כמו שנהגין: (1) **דיכול וכו'.** נראה, דוקא לפסק דין בין בעל'דינין, דאינו דרך למוד, אבל ללמד דין בספר כלי טעם, מברך, דלא גרע מכותב (מטה'ההורא כפי' זה): (2) **לפסק.** שהשעם שהוא עקר הדין אינו אלא מהרהר בלבו. והג"א בבאורו חולק על זה וסביא לה דלא

שער הציון

(6) וכן כתב פרי חדש ותי'אדם ודר'החיים: (3) שאגת'אריה ודר'החיים: (1) פרי חדש: (7) לכוש: (8) תלמודי רבנו יונה ותי'אדם: (1) אחרונים: (1) הש"י ומגן'אברקם והג"א: (2) ט"ו:

הלכות ברכות סימן מז

טעם לדבריו (ר"ן) פרק קמא דשבת ופרק כל העלמים כתב דהוי בהרהור: ה' ברכות התורה: 'אשר קדשנו במצותיו וצננו (ח) *על דברי תורה, (ט) והערב נא' וכו' (י) ו'אשר בחר (ז) בננו': ו' 'אומר 'והערב עם (ס) (יא) נ'י"ו: הגה ויש אומרים בלא נ'י"ו וכן נהגו (רמב"ם פ"ז מהלכות תפלה ורש"י"א בשם המאור ואבורה"ס), אבל (יב) יותר טוב לומר (ו) [ו] ב'י"ו: ז' *ברכת (יג) 'אהבת עולם' (יד) *פוטרת ברכת התורה (טו) *אם למד (ו) (טז) מיד בלי הפסק: ח' (יז) *יש להסתפק אי סגי בקורא (ס) קריאת שמע סמוך לה מיד בלי הפסק, ולכן (יח) יש לנהר לברך ברכת התורה קדם 'אהבת עולם': ט' יש אומרים (יט) שאם הפסיק בין ברכת התורה ללמודו אין בך בלום, 'הנכון שלא להפסיק ביניהם.

והרא"ש בסוף פרק קמא דברכות ז' ברכות י"א ח' וירושלמי ט' ס' ב"ח"י"א לפרו' שני י"ו י"ו ויר' ונה' והפד"ק כ' ב"ח"י"א מדרבי הרמב"ם

שערי תשובה

שכתב: השומע ד"ת צריך לברך כיון שיש בו ענין של שמע ענין ענין מהרהור וגם שהמכיר לא הפסיד שקרי כל היום חל עליו חובת למוד ובה"ת איצ' ללמוד מיד ע"ש. ועין במתי"ב עקבם לישב משהיא דמי קמ"א דהעולה לתורה וקרא בנחת עם הש"ן שלא תהיה ברכתו לבקלה ע"ש ובש"ו מברכה ופאלות יב"עין ח"א סי' עה והש"ת זקן אהרן סימן ס', ונראה להחמיר שאף שאינו רוצה ללמד בעצמו רק שומע מאחר שלימד שיתקן ברכת התורה קדם ולא נמי להרהור בלכד: [ו] ב'י"ו. עב"ה"ט. ובש"ע קב"ט טעמא להרא"י ז"ל שקשה"ה שומע מפי אחרים

באר היטב

דהרהור לא כד"ד, לפ"י יש לנהר לאותן לומדים בעיני מתוך הספר שיתרה להוציא קצת ד"ת בפה אחר הברכה: (ז) בננו. כתב באגרת הרמב"ם דגם הגר יוכל לברך כן, מ"א ע"ת. וצ"ל ולומדי תורה לקמה, כ"ח ושכנ"ג. וכן להתפלל על בניו שיהיו לומדים וכן בולא ניגע לריק ולא נלד להקלה: (ס) ו"י"ו. דברכה אחת היא, דאלו היתה ברכה בפ"ע היתה פותחת בברכה. ואע"ג דסמוכה להכרתה היא מ"מ כיון דברכות קצרות הן ה"ל לפתח בברכה מידי דהוי אברת הבקלה שפותחת בברכה שאם רצה אומר כל א' בפ"ע. עמ"א: (י) ב'י"ו. כי בזה יצאנו י"ד כל הדעות, אבל אם תאמר בלא נ'י"ו הוי הערב נא ברכה בפ"ע והוי הפסק לאותה דעה שס"ל ברכה א' היא. והא"ר ז"ל היה אומר שברכה בפ"ע הוא ונהי עונה אמן אחר לעסק בדי"ת ואפ"ה היה אומר והערב ב'י"ו. ספר נגיד ומענה וכ"כ ה"ר אהרן דלא כפ"ח ע"ש. ובל"ח אות פג כתב לענות אמן אחר לעסק בברכה תורה ספיקא הוי, עין בשכנ"ג ובתשובת משה יוסף ח"ב סימן ט: (י) מיד. ואז פוטרת למוד של כל היום. ודוקא בברכת אהבה רבה צריך ללמוד מיד דלא הוי עקר ברכה לברכת התורה אלא לק"ש אהמן, אבל ברכת אשר בחר בנו וברכת לעסק בתורה שנתקנו עקר לברכת התורה היא פוטרת כל היום, ר"י ועט"ו: (ד) ק"ש. ד"י"ל דק"ש הוי פדברי תפלה, וב"י הוכיח סברא זאת מדאצטרף

באור הלכה

שכתבו, ודוק: * ברכת אהבת עולם וכו'. עין במשנה ברוכה. ועוד נפקא מנה למי שאינו גייל ללמוד שרוצה ללמוד תפך אחר ערבית. דאין צריך לברך אפילו לדעת המחבר לקמן בסעף י' לפי מה שכתב העגון אברהם שם דמחמיר בהפסק כמי שאינו גייל לחזר על הלמוד: * פוטרת. עין במשנה ברוכה. ופד"ק"י פלמ"ד רבנו יונה שם משמע לכוונה דאם יודע בודאי שלא כן, או כגון שזכור שלא אמר ברכת התורה עד אחר שאמר אהבה רבה, אין אהבה רבה פוטרת¹⁸: אבל מדברי הרא"ש שם לפי מה שהסביר סבת הירושלמי שפירך לשנות על אחר, לכוונה אין לחלק בזה. אך נראה זה מצאתי אחר כך בפרי"מגדים בסיומן י"ב, דאם רוצה ויכל לכתן בפרוש בברכת אהבה רבה שלא לפטר לברכת התורה, דכזה לכלי עלקא אינו יוצא¹⁹: אפילו לקמן דאמר מצות אין צריכה כונה, עין שם. ופ"ק שלא זכר הפרי"מגדים כלל דברי פלמ"ד רבנו יונה הנ"ל²⁰: * אם למד מיד. עין במשנה ברוכה בשם הלבוש. אחר כך מצאתי ביומא מה בספר אור ורוח הגדול, ודוקא אם הפליג בעסקיו בין ברכת אהבה רבה ללמוד, מיהו, כל ענין תפלה וגם שהולכים אחר ספריהם להביאם לבי"ת המורשד אין זה הפסק, עד כאן לשונו. ונראה ודוקא אם לא הפסיק בדבריו, אבל אם הפסיק בדבריו שלא מענינו, גם להאור ורוח יחזר ויברך: * ויש להסתפק. עין במשנה ברוכה. ונראה לי שאם נעטרך לזה עוד שישן ביום שנת כבע, לכלי עלקא י"ל לומר על זה ולברך, כי בלא הכי כמעט כל הפוסקים מצריכין

משנה ברוכה

גרע זה מהקורא מקרא בלכד דצריך לברך, ואפילו בהרהור לכד מחמיר שלא להרהר כל'זמן שלא ברך ברכת התורה. ויכלי עלמא מטר לעשות איהו פעלת מצוה קדם ברכת התורה, אף על"גב דבעת מעשה בודאי הוא מהרהר בדין הנה, אפילו הכי מטר, דכל שאינו מחפז ללמוד אין צריך ברכה והגר"א לקמן בס"ן: ה' (ח) על דברי תורה. ומנהג מדינותינו לומר 'לעסק בדברי תורה'. גר יכול לומר ברכת 'אשר בחר בננו' [אחרונים]: (ט) והערב נא. ויש מדדקדקין להוסיף 'וצאצא צאצא צאצא', כי כל מי שהוא תלמיד חכם ובנו וברבנו תלמידי חכמים, שוב אין התורה פוסקת מנדעו, שצאמר 'לא ימוש מפדך' וגו'; ואין צריך לך, כי בכלל 'וצאצא צאצא' הוא גם כן בני בני¹² [מ"א]: (י) ו'אשר בחר. ותמיד תהיה תפלת האב והאם שגורה בפייהם להתפלל על בניהם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובצ"ע מדות טובות. ויכון מאד בברכת אהבה רבה ובברכת התורה בשעה שאומרים 'ונהיה אנתנו וצאצאנו' וכן כשאומר ברכה לציון 'למען

לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה¹³: (י) (יא) ו"י"ו. דברכה אחת היא, דאלו היתה ברכה בפני עצמה היתה פותחת בברכה, ואף על"גב דסמוכה להכרתה היא, מקל מקום כיון דברכות קצרות הן הוי להו לפתח בברכה. מידי דהוי אברכות הבקלה שפותחת בברכה אף על"פי שהן סמוכות כיון שהן קצרות. והיש אומרים סבירא לה דשאני ברכות הבקלה שאינן סמוכות, שאם רצה אומר על כל אחד בפני עצמו, על הגר ועל הכשמים: (יב) יותר טוב וכו'. כי בזה יצאנו י"ד כל הדעות, אבל אם תאמר בלא נ'י"ו הוי 'הערב נא' ברכה בפני עצמה והוי הפסק, לאותה דעה שסבירא לה ברכה אחת היא, וכן נוהגין כהיום (ט) לומר 'והערב' ב'י"ו¹⁴. ולענין ענינת אמן אחר 'לעסק בדברי תורה' יש דעות בין האחרונים, ורב (י) האחרונים מצדידים שלא לענות אמן, ונכון שיתקן המברך ברכה זו בלחש¹⁵: ז' (יג) אהבת עולם. נקט 'אהבת עולם' לפי מה שפסק לקמן בסיומן ס' סעף א, אבל להרמ"א שם אומרים 'אהבה רבה' בשחרית. ופשוט דהוא הדין בברכת 'אהבת עולם' בערבית גם כן שפוטרת¹⁶, דז"ל בטר שצמא; ונפקא מנה לענין אם עבר וישן שנת קבע על משתו קדם, לדעת המחבר לקמן בסעף י' דשנת קבע הוי הפסק, ואפילו לפי המנהג שנהגין בדעת היש אומרים שם להקל¹⁷, מקל מקום טוב יותר שיתקן בברכת 'אהבת עולם' לפטר, לצאת י"ד דעת רב הפוסקים המחמירין בזה, כמבאר לקמן במשנה ברוכה, עין שם. ועין בבאור הלכה עוד נפקא מנה: (יד) פוטרת. שיש בה מעין ברכת התורה: 'ותן בלבנו ללמד וללמוד לשמו ולעשות וילקח וכו'. ולכוונה מדקתם משמע דאפילו לא כון בעת הברכה לפטר בזה ברכת התורה סגי, ועין בבאור הלכה: (טו) אם למד. דברכת 'אהבה רבה' (י"ב) כיון דנתקן העקר לקריאת שמע לא מתחזי לשם ברכת התורה אלא בשונה מיד. וכתב הלבוש שאף אם התפלל וסיים התפלה אינו נקרא בזה הפסק, כיון שאחר כך למד מיד: (טז) מיד. אפילו מעט לשם מצות למוד, ואז שוב לא יצטרך לברך (יז) כל אותו היום אפילו הפסיק ועמד וחזר ללמודו, על דרך שיתבאר לקמה בברכת התורה: ח' (יז) ויש להסתפק. דיש לומר (יג) דקריאת שמע הוי רק כדבריה תפלה כיון שאינו אומר זה לשם ללמוד¹⁸. ועין בבאור הגר"א שהוכיח בפשיטת דאין קריאת שמע מועיל לזה. אחר כך מצאתי גם כן בספר אליהו רבא שהביא כן מהרבה פוסקים ופסק כן להלכה. ונראה דאם קרא קריאת שמע לאמר זמן קריאת שמע דהוי קורא בתורה, אפשר דלכלי עלקא אין צריך לחזר ולברך אפילו אם לא למד אחר כך מיד¹⁹: (יח) יש לנהר. דשוא (יד) ישכח ללמוד תפך לאחר התפלה: ט' (יט) שאם הפסיק, טעמם, דדוקא ב'אהבה רבה' דלא הוי עקר ברכה לברכת התורה, אז אינו פוטר אלא אם כן למד מיד

שער הציצין

(ט) ח"י"א"ס: (י) הפטה"הנדא ופרי"מגדים ור"ה"ה"י"ס: (י"ב) הרא"ש: (י"ג) בלביש וקגן אברהם: (י"ג) ב"ח"י"א: (י"ד) גם אפשר דכונת השלחן צריך אם אין דעתו ללמוד מיד:

הַלְבוּת בְּרָכוֹת סִימָן מו

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק ט]

פי בקלל "וְעָצְאֵינוּ" הוא גִּסְרָן כְּנִי בְּנִים¹¹.

12) ואף מי שאין לו ילדים, וגם אינו ראוי להוליד, כתב הליקוטי מהרי"ח (ח"א עמ' ל) שיכול לומר "ונהיה אנחנו וצאצאינו", כיון שהברכה בלשון רבים, ולא על עצמו לבד אומר לשון זה.

[משנב ס"ק י]

לְמַעַן לֹא יִנָּע לְרִיק וְלֹא יִגְדֹל לְקַהֲלָה¹³.

13) וכן בסוף תפילת שמונה עשרה קודם יהיו לרצון, כתב לקמן (סי' קכב ס"ק ח) בשם החזו"ן אדם (ככלל כד סי"ט) שנכון וראוי לכל אדם להתפלל בכל יום שלא תמוש התורה מפיו ומורעו וזרעו, ושהיה כל יוצאי חלציו עובדי השם באמת.

[משנב ס"ק יב]

וְכֵן נִזְהָרִין כְּסִיּוֹם לִמְרַ"ן וְהַעֲרֵב בְּיָמֵינוּ¹⁴ וכו', וְנִכְוֵן שִׁיבְרָךְ הַמְּבָרָךְ בְּרַכָּה זו בְּלִשְׁתָּהּ¹⁵.

14) ומה שכתב לעיל (סי' מו ס"ק יד) לענין מאה ברכות שברכות התורה נמנות כשלוש ברכות, ביאר שם שהוא לדעת הרמ"א כאן, והוסיף הגר"ש אויערבך (שיח הלכה ח"ב תשובה ב בתחילת הספר) בביאור דברי המשנ"ב, שזהו גם מה שסיים הרמ"א שכן נהגו.

15) ואף שמי שנוהג לברך איזה ברכה שלא נדחתה לגמרי בפוסקים, כתב בביה"ל לקמן (סי' רטו ס"ד ד"ה ואסור) שאף שאין חייבים לענות עליה אמן, אך אין איסור לענות עליה, ביאר הגר"ח קניבסקי (מאיר עוז ח"ב סי' כה עמ' לח) שלענין ברכת 'לעסוק בדברי תורה' הדין שונה, כיון שאם היא ברכה אחת אין ראוי שהמברך יעשה בה הפסק כדי שהשומע יוכל לענות אמן.

[משנב ס"ק יג]

בְּבִרְכַת "אֱהָבֵת עוֹלָם" בְּעֶרְבֵית גִּסְרָן שְׁפוּטָתָהּ¹⁶.

16) ונער שנעשה בר מצוה, כתב בשו"ת ארץ צבי (סי' טז-יז) וכן הורה הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פי' ארחות הלכה ע' 5) שיכוון בתפילת ערבית בברכת 'אהבת עולם' לצאת ידי חובת ברכת התורה, וכל זאת בתנאי שבשעת הברכה יזכור לכוון לפטור, אך לא די בכך שהיה כן בדעתו לפני התפילה.

ואם לא כיוון לפטור, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק נר שבת פ"כ אות ח) שלא יברך ברכת התורה, ששמא לא הביא שתי שערות [אחרי שקיעת החמה, וכמו שכתב השו"ע לקמן סי' נה סי"ט, ומה שהביא קודם לכן אינן כולם] ועדיין חייב בתלמוד תורה רק מדרבנן, והרי כבר בירך בשחירתו. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (דרך שיחה ח"א עמ' תצג) שאינו צריך לכוון בברכת 'אהבת עולם', כיון שגם כשקטן מקיים מצוה נחשב הדבר לקיום מצוה מהתורה, וכן כתב הגר"ש קניבסקי (קהלות יעקב ברכות סי' כד ס"ק ב) לענין קטן המברך ברכת המנון, אלא שסיים שעדיין צ"ע בזה.

ומי שישן ביום ובכדי לצאת ידי חובתו לפי כל השיטות כיוון בברכת 'אהבת עולם' לצאת ידי ברכות התורה ולמור אחר כך, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם אות ז) שאם לאחר מכן ישן

בלילה, צריך כשיקום משנתו לברך ברכות התורה אף שלא כיוון במפורש שלא לפטור את הלימוד שאחר השינה.

[משנב שם]

וְאֶפְלוּ לְפִי הַמְּנַהֵג שְׁנֵהֲגִינָן כְּדַעַת הַיִּשְׁאֹמְרִים שֶׁסָּם לְהַקְלִי¹⁷.

17) ואם ישן ביום שלא במלבושיו אלא בבגד שינה, כתב המקור חיים (סי"א) שעליו לברך. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם אות ד) שבכל אופן שישן נהגו שלא לברך על שינת קבע ביום (כמבואר בשו"ע להלן סי"א), וכן כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה כט).

[ביה"ל ד"ה פוטרת]

אין אֶהְבֶּה נְכָה פּוֹטְרָתָהּ¹⁸ וכו', שְׁלֹא לְפִטְרַת לְכַנֶּתֶת הַתּוֹרָה, וְכֵן הַלְבִּי עֲלֵמָא אִינוּ יוֹצֵא¹⁹ וכו', וְלִפְלֵא שְׁלֹא זָכַר הַפְּרִימָנִים כָּלֵל וְכִבְרֵי פְלִמְיָדֵי רַבְנֵי יוֹנָה הַגִּילְלוֹת²⁰.

18) וכן נקט במשנ"ב לקמן (סי' נב ס"ק ט) ובביה"ל שם (סוף ד"ה ומכל מקום) כדעת רבינו יונה שאם שכח לברך ברכות התורה לפני התפילה וכבר התחיל לומר את ברכות קריאת שמע, שיכוון בפירוש בברכת 'אהבה רבה' לצאת ידי חובת ברכות התורה, ויראה ללמוד מיד אחרי התפילה.

ואם נזכר באמצע פסוקי דומרה שלא בירך ברכות התורה, כתב במשנ"ב לקמן (סי' נא ס"ק י) שיפסיק ויברך ברכות התורה.

19) וכן לענין השוכח ברכת 'אלוקי נשמה', כתב במשנ"ב לקמן (סי' נב ס"ק ט) בשם הפמ"ג, שיכוון בפירוש בברכת 'מחיה המתים' שבברכה זו אינו פוטר את עצמו מברכת 'אלוקי נשמה', ואז יברכנה אחר התפילה, ובביה"ל שם (סי"א ד"ה ומי"מ) כתב שלענין ברכות התורה צ"ע גדול דברי הפמ"ג, כיון שברכת 'אהבה רבה' היא עצמה ברכת התורה, ולא שייך לכוון בה שאינו רוצה לצאת בה ידי חובת ברכת התורה.

20) ולקמן (סי' נב שם) כתב שמדברי רבינו יונה אלו יש להביא ראייה לפמ"ג הנ"ל.

[משנב ס"ק יז]

כִּינָן שְׂאִינוּ אוֹמְרֵי זֶה לְשֵׁם לְמוֹדוֹ²¹ וכו', אִם לֹא לְמַד אַחֲרֵיכֶם מִיָּדוֹ²².

21) והוסיף החזו"ן (שיח השדה ברכות יא, ב) בטעם הדבר, שכיון שקוראה לשם מצות קריאת שמע שהיא מצוה אחרת מתלמוד תורה, אינו מקיים בזה מצות תלמוד תורה, וכן כתב הגר"ש קניבסקי (קהלות יעקב ברכות סי' יד). והגר"ש אלישיב (פניני תפלה עמ' לה) ביאר שיש לומר שאף שלקריאת שמע יש דין של תלמוד תורה, אבל כיון שאומרה על סדר התפילה לא מוכח שהברכה היא על לימוד תורה, וגם הברכה עצמה אינה מוכחת על לימוד תורה כיון שמפורש בחתימה רק 'הבוחר בעמו ישראל' ולא ענין התורה, ולכן צריך ללמוד מיד כדי שיהיה מוכח שהברכה היא גם לשם ברכות התורה.

22) וכן לענין ברכת 'אהבת עולם' בתפילת ערבית, כתב בשו"ת התעוררות תשובה (ח"ב סי' נו) שאם מתפלל ערבית מבעוד יום, כיון שבקריאת שמע זו לא יוצא ידי חובה, מועילה קריאת שמע זו לתלמוד תורה, ואינו צריך ללמוד מיד אחר התפילה.

מילואים

הלכות פְּרָכוֹת הַשָּׁחַר סִימָן מו

המשך מעמוד קודם

ובתשעה באב ברכת 'שעשה לי כל צרכי' וברכת 'המעביר שינה', אלא רק במוצאי יום כיפור ותשעה באב לאחר שנעל את געלי ורחץ את עיניו, וכדעת השו"ע שברכות אלו אינן על מנהגו של עולם ואם לא התחייב בהן לא יברכן, וכמו שפסק הגר"א (מעשה רב אות ט). ומטעם זה גם הורה החזו"א (ארחות רבנו ח"ב עמ' קמ) שאבל לא יברך 'שעשה לי כל צרכי'. והטעם שלא בירך (הגר"א) 'המעביר שינה', ביאר הגר"מ שטרנבוך (הלכות הגר"א ומנהגיו אות יב), כיון שבימים אלו אינו יכול לרחוץ את עפעפי עיניו.

(32) וכן חולה המשותק בגופו, כתב הכף החיים (ס"ק מוד) שיכול לברך ברכת 'זוקף כפופים'.

תפילה עמ' ג), שאם כך הרגלו, וכן הנוסע במטוס שישן בלילה שלא בשכיבה, נחשב לשינת קבע וצריך לברך ברכות התורה. וראה לקמן (סי' מז ס"ק ב) מה שכתבנו עוד.

[משנ"ב ס"ק כה]

לא נתחייב⁽³¹⁾ וכו', סוקא מקרף ברכת פוקח עורים⁽³²⁾.

(31) וכן ביום כיפור ותשעה באב שאסור לנעול נעליים, כתב לקמן (סי' תקנד ס"ק לא) שיכול לברך 'שעשה לי כל צרכי'.

וכן אכל בתוך שבעת ימי אבלותו אף שאסור לו לנעול נעליים, כתב הערוך השלחן (סי"ג) שיברך 'שעשה לי כל צרכי'.

והחזו"א (דינים והנהגות פי"ט אות ט) נהג שלא לברך ביום כיפור

הלכות פְּרָכוֹת הַשָּׁחַר סִימָן מו

המשך מעמוד 150

ואם נמצא לפני סוף זמן קריאת שמע של המג"א, כתב הגר"שז אויערבך (הלכות שלמה תפלה פ"ז סי"ב ובשיח הלכה סי' כה ס"ק לה) שיקרא קריאת שמע ויתנה שאם עיקר הזמן כהמג"א יצא בזה ידי חובה, ואם לאו הריהו כקורא בתורה. והוסיף, שכשעשה כן אינו חייב להניח תפילין, כיון שרוב העולם נוהג בזמן של הגר"א, אבל אם חושש שיעבור גם הזמן של הגר"א, יניח תפילין. מאידך, דעת הגר"מ קרליץ (חוט שני יום טוב וחול המועד ענינים שונים אות ג) שגם אם עומד לפני סוף זמן קריאת שמע של המג"א יניח תפילין, ורק אם חושש שאם יניח תפילין לא יספיק לקרוא קריאת שמע לפני סוף זמן קריאת שמע של המג"א, יקרא או קריאת שמע גם בלא תפילין. והגר"ח קניבסקי (שיח תפילה שאלה ח) כתב, שבאופן זה מוטב שיניח תפילין ויקרא קריאת שמע לפי הגר"א. וראה מה שכתבנו לקמן סי' נח ס"ק ה.

הגר"א ינהג כן, אמנם, בשעה צ' לקמן (סי' צ ס"ק מא) כתב שגם באופן זה שיעבור רק זמן קריאת שמע, יקרא קריאת שמע עם הברכות ויתפלל שמונה עשרה ביחידות, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק לג]

אֶלֶּאֱלֹאִים כִּן הַיְחָה תְּפִלִּין מִקֶּדֶם⁽⁴⁴⁾ וכו', אֵל יִקְנֶע מַחְמַת זֶה הַמְצוֹת עֲשֵׂה דְקִרְיָאֵת שְׁמַע⁽⁴⁵⁾.

(44) אמנם בביה"ל לקמן (סי' נח ס"א ד"ה ומצוה) כתב, שמי שזהיר לקרוא קריאת שמע עם הנץ יוהר לקרותה בזמנה סמוך להנץ, אפילו אם אין לו תפילין באותו זמן.

(45) וגם אם מסופק אם יעבור זמן קריאת שמע עד שיביאו לו תפילין, כתב לקמן (סי' נח ס"ק ה) שלא ימתין לכך ויקרא קריאת שמע.

הלכות פְּרָכוֹת הַשָּׁחַר סִימָן מו

המשך מעמוד עו

(הליכות שלמה תפלה פ"ו ס"ה) שעל שמיעת דברי תורה צריך לברך, אך אם שומע דברי תורה מהקלטה יש להסתפק אם צריך לברך.

[ביה"ל ד"ה המהרהר]

אֵלֶּא דְסִבְרֵי לֵה דְגַם הַמְהַרְהַר הוּא מְצוּה⁽¹¹⁾.

(11) וחייב הברכה על ההרהר בדברי תורה לדעות שהרהר כדיבור, כתב המורומי שדה (ברכות כ, ב ד"ה שם במשנה) שהברכה ודאי אינה מהתורה. והורה הגר"ש אלישיב (הערות על מסכת ברכות יא, ב ד"ה והנה) שאין לברך על ההרהר בדברי תורה, כיון שהגר"א נשאר בצריך עיון, ולא הכריע בזה.

והשערי תשובה (ס"ק ג) כתב בשם שו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' קנט) שיברך, ששמיעה עדיפה מהרהר משום שיטעם כעונה, מאידך, בשו"ת האלף לך שלמה (אוי"ח סי' לה) סובר שדינו כהרהר, ואין לברך.

והגר"ח קניבסקי (במכתב לעלון 'דרשו' גיליון 3) כתב שכל השומע שיעור בדברי תורה ואפילו בקלטת או בטלפון, צריך לברך, לגר"א משום שצריך לברך על כל הרהר וראה מה שכתבנו בביה"ל ד"ה המהרהר, ואף לחולקים על הגר"א, בשמיעה צריך לברך, וכמו שמוכח מדברי התוס' (ברכות ב, ב ד"ה כראשכחן) ששמיעת דברי תורה היא מצוה בפני עצמה, ואין צריך שומע ומשמיע. ודעת הגר"שז אויערבך

הלכות פְּרָכוֹת הַשָּׁחַר סִימָן מו

המשך מעמוד עז

שלא קרא קריאת שמע, כתב הפתחי תשובה (סי"ב) שקודם שיקרא קריאת שמע עליו לברך ברכות התורה, וכן הורה הגר"ש אלישיב (פניני תפילה עמ' מט).

(29) וכשאינו יכול לשמוע מאחר, משמע במשנ"ב שיכול להמשיך

לברך. מאידך, דעת הגר"שז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ו דבר הלכה ע"ג) שלא יברך, וטוב שיכוון בברכת 'אהבת עולם' של ערבית שתעלה לו לברכות התורה.

(28) ולכן אם בלילה שכח לקרוא קריאת שמע ונרדם, והתעורר וזכר

הלכות ברכות סימן מז

באר הגולה

עז

ל הרא"ש ורי"י פ"ט
 רבנו ס"ט טור פ"ט
 ושב"ת אב"י הרא"ש
 נ' אג"ר פ"ט אב"י
 ס' בית יוסף ע"פ
 פ' טור פ"ט אב"י
 ובמשניות ק"ל ד'

(כ) וכן נהגו לומר פְּרַשְׁת (כא) בְּרַכְת כִּהְיִים סְמוּךְ לְכַרְפֵּת (ט) הַתּוֹרָה: י' לֹא הִפְסִיק מִלְלָמוֹ וְנִתְעַסַּק בַּעֲסָקָיו, (כב) בֵּינָן שְׂדַעְתּוֹ (י) לְחֹזֵר לְלַמֵּד לֹא הָיָה הִפְסֵק, וְהוּא הֵדִין (כג) לְשִׁנְהָה (כד) וּמִרְחֵץ וּבֵית־הַכֶּסֶף דְּלֹא הָיָה הִפְסֵק: י"א מִשְׁנֵת קָבַע בַּיּוֹם עַל מִשְׁתּוֹ הָיָה הִפְסֵק. וְיִגַּשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא הָיָה הִפְסֵק, (כה) וְכֵן (י"ב) נִהְגּוּ: י"ב עָף אִם לָמַד (כו) בְּלִילָה, הַלְיָלָה הוֹלֵךְ אַחַר הַיּוֹם (כז) שֶׁעֵבֶר וְאִינוֹ צָרִיף לְחֹזֵר וְלִכְרֵף כֵּל זְמַן (כח) שְׁלֵא (יג) וְיִשָּׁן: י"ג *הַמְשַׁכִּים קָרָם אֹרֵךְ הַיּוֹם לְלַמֵּד (כט) מִכְרֵף כַּרְפֵּת הַתּוֹרָה וְאִינוֹ צָרִיף

באר היטב

הירושלמי פסקתו על אחר ר"ל אם למד מיד, הלא בלא"ה לומר תורה במה שקורא ק"ש, אלא ודאי דלא הוי כד"ת: (ט) התורה. ומתיר לאמר אפלו קדם אור הבקר, דלא כהרשב"ל שאוסר משעם שאין נשיאת כפים בלילה, דמשמע למוד אנו אומרים אותו ולא משעם נשיאת כפים, מ"א: (י) לחזור וללמוד. משמע דמי שאין דרכו ללמוד ונמלך ללמוד צריך לברך, מ"א. וט"ו פסק דאפלו מי שאין דרכו ללמוד אין צריך לברך ע"ש ועקב פרי"ח ומ"ש עליו הדי"א אהרן: (י"ב) נהגו. ולי"ח כתב שרבו מהר"י גינזבורג נהג לברך כשישן ביום, מ"א: (יג) ישן.

ותקפתו שנה באמצע לפירו"א צ"ל לחזור ולברך ע"ש. וע"כ בשי"ש שבמטה התורה כתב ע"ז דר"ל אפלו ישן שנית בקבע על משתו דעת ה"ה דעתו פ"ן מתחלה לא חשיב אלא כשנת ע"ש, וכתב עוד שפדריק המקבלים מהר"ש מנח"י שכתב לענין הכרכות דאפלו רוצה לחזור ולישן אין בכך כלום וה"ל כשישן ביום, נראה מדברי דקשחור לישן א"ע לכרך בקימו ברכת התורה פ"ט ב' ע"ש, ונראה שעמו דמסתמא בדעתו לפטר עצמו על כל היום אעפ"י שבדעתו לישן שנית, ונראה שפ"מ הדין ג"כ דברי הפרי"ח בזה בצי"ע. ולדינא נראה בדעתו מ"ל

שערי תשובה

היה ענה אמן, לפי שיש חמ"ד משני צדדים או באכול צנית אמן או בפניית אמן לבטלה, ולפי שצ"כ (צריך) להכריע לעד אחד הקריע דעתו הקדושה ומתקנת על צד דשמו ברכות הם ויזנה אמן, משא"כ כשהיה אומר ברכת התורה לעצמו לא רצה להכניס עצמו בחמ"ד זה להכריע בסוגיא כיון דאפשר לצאת וי' שניהם, וזהו אומר והע"כ נא ברו"י שהיא מלתא דשניא למחזיק. וכן שאפשר גם כן ע"ש פ"ט והוא נכון: (יג) ישן. כבד"ש וע"כ כמנ"א ס' תע"ד. וכתב כבד"ש בשם מהר"י וי"ן בהשבוטיו שצ"ל לישון כתי"י: הקם השמחה ולמוד וחוזר לישן על משתו שנת קבע, שצ"קום לברך שנית כל הכרכות וגם ברכת התורה, אבל שנת צאי לא הוי הפסק ע"ש וכי"כ פרי"ח: אף כתב שם קם אדעמא שלא לישן אפלו ישן שנית בקבע על משתו דעת ה"ה דעתו פ"ן מתחלה לא חשיב אלא כשנת ע"ש, וכתב עוד שפדריק המקבלים מהר"ש מנח"י שכתב לענין הכרכות דאפלו רוצה לחזור ולישן אין בכך כלום וה"ל כשישן ביום, נראה מדברי דקשחור לישן א"ע לכרך בקימו ברכת התורה פ"ט ב' ע"ש, ונראה שעמו דמסתמא בדעתו לפטר עצמו על כל היום אעפ"י שבדעתו לישן שנית, ונראה שפ"מ הדין ג"כ דברי הפרי"ח בזה בצי"ע. ולדינא נראה בדעתו מ"ל

באר הגולה

בכל אחד לחזור ולברך. אחר-כך מצאתי בחדושי ר' עקיבא איג"ר יותר מזה, דאפלו המחבר דקאמר "יש להפסיק" הניו רק וזמירות בעלמא לבתחלה, אבל פד"עבד גס"פן מודה דאם לא למד תכף צריך לברך ברכת התורה: * המשפטים וכו' מקרף ברכת התורה. ע"כ במשנה ברורה במה שכתבנו דאם חזר וישן וכו', הוא נובע מהדרי"ה ה"חיים שקתב דאם חזר וישן אחר-כך בין ביום ובין בלילה אין צריך לחזור ולברך, וכנ"ל בזה הניו אפלו אם חזר וישן שנת קבע קדם אור הבקר, וכמו שפסקים בעצמו "לאפוקי מפרי חדש דמצריך בזה לחזור ולברך", אבל אין כנ"ל לפטר בזה אפלו חזר וישן שנת קבע בתחלת הלילה שאמר זה, וכמו שמשמע לבאורה מלשון הפרי"מגדים בזה סוף אות יב באש"ל אברהם, "מדמסיים הדרך-החיים עד שנת הלילה שאחרי"ו. ויותר נראה לומר דגם דעת הפרי"מגדים הוא כן, ומה שכתב הפרי"מגדים דאפשר דדעתו לפטר מעת-לעת שאחרי"ו, כנ"ל רק לאפוקי מדעת הפרי"מגדים חזר דדעתו הוא

משנה ברורה

כלי הפסק, אבל ברכת התורה פוסקת כל היום (טו) אפלו לא למד אחר תפילת שחרית עד חצי היום, ולא דמי לכל הכרכות שאסור להפסיק בין הכרכה להמצוה, כמו שכתוב סימן ר"ו, דשאני הכא (טו) דמצוה להגות יום וליילה ואם-כ"ן לעולם ליפא הסח הדעת. אבל (יז) רב האחרונים חולקין על המחבר דמסקים לדעת הי"ש אומרים ה"ה, דלא פתב המחבר רק "והנכון וכו'", וסבירא להו דדין ברכת התורה כמו בכל ברכת המצוות או הנהנין דצריך לחזור ולברך אם הפסיק תכף אחר הכרכה אף אם יודע בברור שלא הסיח דעתו, דכיון שלא התחיל עדין בהמצוה אין לה אחר-כך על מה לחול, וכן הסכים הפרי"מגדים ונהג"א וכן העתיק החי"אדם להלכה. ומכל מקום נראה לי, דכיון שיש פוסקים שסוברין דאין צריך לחזור ולברך, יותר טוב אם ארע לו שהפסיק אחר ברכת התורה^(טז) שיכונן אחר-כך בברכת "אהבה רבה" לצאת בזה ידי ברכת התורה, ויילמד מעט תכף אחר שסיים תפילתו. וע"כ בבאור הלכה: (כ) וכן נהגו. השעם בשלשה פסוקים, שרצו לסדר בדרך הקורא בתורה, ונקטו אלו משום שיש בהן ברכה. ומתיר לומר (יח) אפלו קדם אור הבקר, דלא כיש מחמירין לאסור אז לומר אלו הפסוקים משעם שאין נשיאת כפים בלילה, דזה אינו, דמשעם למוד אנו אומרים אותו ולא משעם נשיאת כפים: (כא) ברכת כהנים. ונהגו לומר גם-כ"ן "אלו דברים שאין להם שעור" שהיא משנה, ומיקרא ד"אלו דברים שאדם וכו'", כדי לקיים מקרא ומשנה ויגמרא: י' (כב) בֵּינָן שְׂדַעְתּוֹ. משמע דמי שאין דרכו ללמוד ונמלך ללמוד, צריך לחזור ולברך, כן כתב מהג"א אברהם; וזה"ש כתב להפ"ד, דמילא פתב השלחן-צדק "אם דעתו לחזור" משמע דסבירא לה דמסתמא אמרינן דהוי דעתה אם יודען שיוכל ללמוד אפלו בשעה שאין רגיל ללמוד שילמד^(כ"ד); ויש להקל בספק ברכות [אלוה רבה, וגם הפרי"מגדים הניח בצריף ע"ז, וגם הג"א בבאורו, אף שהוא מפרש בשלחן-צדק מהג"א אברהם, מכל מקום לדינא הוא מסכים בסוף סעיף ח כה"ט], והוא כהפירוש הראשון שברא"ש דסבירא לה דאפלו במי שאינו רגיל ללמוד אין צריך לחזור ולברך: (כג) לְשִׁנְהָה. רוצה לומר שנת צאי, דהינו (ט) שהתמנעם במישיב על אצילי דיו ונאפלו בלילה^(כ"ה): (כד) וּמִרְחֵץ וּבֵית־הַכֶּסֶף. לפי שגם שם (כ) אינו מסיח דעתו עדין מללמוד אחר-כך; ועוד, שגם שם צריך לזהר בדיניהם, כמו בגלוי טפח וטפחים בבית-הכפסא^(כ"ו) וכיוצא בזה במרחץ לענין שאילת שלום, על-כן לא הסיח דעתו עדין מהתורה. וע"כ בבאור הג"א: י"א (כה) וְכֵן נִהְגּוּ. ובלח"ס חמדות פתב: ולי נראה שהמכרף תבוא עליו ברכה, וכן נהג מורי מהר"י לברך, וכן הסכים הפרי"מגדים ואלוה רבה בשם הרבה ראשונים ואחרונים, וכן כתב הג"א וכן העתיק החי"אדם להלכה [נאף דבפרי"מגדים משמע דנוכל לסמך על המנהג ה"ה שלא לברך, על-פ"ל פנים נראה פשוט דהסומך על כל הפוסקים שהנפוננו ומכרף לא הפסיד]: י"ב (כו) בְּלִילָה. רוצה לומר (כא) ונאפלו לא למד ביום כלל: (כז) שֶׁעֵבֶר. שפל זמן (כב) שהוא געור משל עליו ללמוד כל זמן שיש לו פנאי, ואין ההפסק וההסחה-הדעת חשיב הפסק לענין ברכת התורה: (כח) שְׁלֵא יִשָּׁן. רוצה לומר שנת קבע, אבל אם ישן שנת קבע על משתו (כג) אפלו בתחלת הלילה^(כ"ז) חשיב הפסק^(כ"ח), ונאפלו הי"ש-אומרים שבסעיף י' מודו בזה. ואם היה געור כל הלילה, (כ"ד) יש אומרים דאין צריך לברך בפ"ק, ויש אומרים (כ"ה) דצריך לברך, פי קבעו חכמים ברכה זו בכל יום דומיא דישאר ברכות השחר, וספק ברכות להקל: אף אם אפשר לו, וראה לשמע ברכת התורה מאחר ויאמר לו שיכונן להוציא בהברכות^(כ"ט) והוא יכונן לצאת ויגעה אמן, ויאמר אחר-כך איזה פסוקים כדי שיהא נחשב לו במקום לפוד, או יכונן לצאת בברכת "אהבה רבה" ויילמד תכף מעט אחר שסיים תפילתו. ואם היה ישן ביום שנת קבע על משתו^(ל"ו) ובלילה שלאחריו היה געור כל הלילה, פסק הגאון רבי עקיבא איג"ר דבזה לכלי עלמא צריך לברך בפ"ק ברכת התורה, ואין ברכת "אהבה רבה" של ערבית פוסקת אם לא למד מיד אחר התפילה: י"ג (כט) מִכְרֵף כַּרְפֵּת הַתּוֹרָה. ואף אם חזר וישן אחר-כך שנת קבע קדם אור היום או ביום, אין צריך לחזור ולברך^(ל"ז), פי מסתמא דעתו של אדם לפטר בברכה זו עד שנת הלילה שאחרי"ו. וכל זה לפי הי"ש-אומרים שבסעיף י"א, אבל לפי מה שכתבנו שם דאף בשנת קבע ביום המכרף לא הפסיד, פ"ל ישפן בזה שהיה

שער הציון

(טו) מדריכי: (טז) מגן-אברהם: (י"ז) הרשב"ל ודרכי-משה ופ"ח: (י"ח) מגן-אברהם: (י"ט) טור: (כ) בית-יוסף: (כ"א) לבושי: (כ"ב) בן מנחם מלבושי: (כ"ג) חי"א אדם בשם הפרי"מגדים ונהג"א בבאורו: (כ"ד) דרי"ה חיים בשם מגן-אברהם ואלוה רבה: